

att...

INFORMERAR

Regional resursplattform för utveckling av attraktiva tillverkningsföretag i Dalarna

”att... projektet” samarbetar med industriföretag, skola och kommun i Avesta med syftet att öka intresset för industri och teknik. På grund av det låga intresset för Industriprogrammet under flera år fanns det en risk att programmet skulle läggas ner. En nedläggning skulle försvåra företagens möjligheter att i framtiden rekrytera kompetent arbetskraft och samtidigt begränsa kommunens ungdomars valmöjligheter för framtiden. Det arbete som olika parter lagt ner gav ett resultat över förväntan. På ett år ökade antalet sökande från 2 till 63!

Entrén till Industriprogrammets lokaler. Domarhagsskolan i Avesta.

Eleverna tycker att Industriprogrammet verkar roligt och de är intresserade. Men samtidigt behövs ett fortsatt arbete bland annat vad gäller arbetsmiljön. Nu gäller det att möta ungdomarnas krav på en bra yrkesutbildning och attraktiva arbetsplatser.

I Sverige och i Dalarna finns ett växande problem med att trygga försörjningen av arbetskraft inom industrin. Stora pensionsavgångar är att vänta och antalet ungdomar som har sökt sig till gymnasieutbildningar med inriktning mot industriarbete är alltför lågt. Det finns därför ett behov av att öka verkstadsindustrins möjligheter för rekrytering. Industrin är en viktig näring i Dalarna och ett ökat intresse för industri och teknik samt att skapa mer attraktiva tillverkningsföretag är en förutsättning för branschens framtida konkurrenskraft.

Hot om nedläggning

Under de senaste åren har antalet elever på Industriprogrammet varit lågt. I Avesta har det ibland bara varit några enstaka individer. Då en bottennotering på endast två sökande visade sig till hösten 2001 – och skolan inte skulle kunna fortsätta bedriva ett utbildningsprogram med så lågt elevantal – påbörjades insatser av gymnasieskolan, de lokala företagen och kommunen för att vända trenden. ”att...projektet” har deltagit i och stött denna utveckling. En arbetsgrupp med representanter för skola, kommun, privata företag och ”att...projektet” skapades under hösten 2001. Gruppens uppdrag var att arbeta med långsiktiga utvecklingsfrågor kring programmet samt att öka intresset och antalet elever på utbildningen. Genom denna arbetsgrupp har olika insatser för att öka intresset för industri och teknik koordinerats och arrangerats.

Aktiviteter för ökat intresse

Några exempel på aktiviteter som genomförts är en utveckling av den yrkesinformation som eleverna i årskurs nio får om arbete i industriella och tekniska yrken. Inför Öppet hus på gymnasiet lades också visst arbete ned på att fräscha upp lokalerna, bland annat skedde viss ommålning. Under hösten genomfördes också näringslivsdagen ZOOM Avesta Näringsliv. Verkstadsindustrier på orten gick samman för att ta tillfället i akt och ge ungdomar lite kött på benen vad gäller både branschens representation i kommunen och ett smakprov på vad ett industriarbete kan innehålla. Samtidigt kom en diskussion om attraktiva arbetsplatser igång. Verkstadsföretagen blev allt mer intresserade och fler började tänka i de banorna. Detta uppmärksammades i tidningar och har troligen påverkat företagens ansträngningar vad gäller PRAO och gymnasieelevernas kommande APU.

Resultatet – över förväntan!

Till hösten 2002 hade förhoppningarna om ett ökat intresse slagit in – antalet sökande var totalt 63 stycken! Av dessa var antalet förstahandssökande 28 stycken. På

grund av att Industriprogrammet kräver resurser i form av maskiner på skolan och APU-platser (Arbetsplatsförlagd utbildning) på företag var antalet platser begränsat till 16 elever. Idag krävs både intresse och goda betyg för att gå utbildningen. Vad var det då som gjorde att intresset för industri och teknik ökat så dramatiskt? Detta är en viktig fråga för hela Dalarna och hela Sverige. Det är av stor vikt att den positiva utvecklingen kan upprätthållas under många år framöver.

Kunskap behövs

Bara i Dalarna kommer behovet av ersättningsrekryteringar p.g.a. pensionsavgångar inom hela tillverkningsindustrin att uppgå till omkring 11.000 personer under de närmaste 13 åren. Tillverkningsföretagens svårigheter att hitta arbetskraft kan därför förväntas öka betydligt under de närmaste åren. För att lättare kunna locka ungdomar till industrin är det viktigt att utveckla kunskapen om vilka insatser som är betydelsefulla när det gäller att öka intresset för industri och teknik samt att öka industrins attraktivitet som arbetsplats. Det är också viktigt att ta reda på vad de blivande IP-eleverna har för förväntningar på utbildningen och det framtida arbetet inom tillverkningsindustrin. Sådan kunskap kan bli avgörande för ett utvecklingsarbete inom tillverkningsföretag i branschen.

Varför väljer man Industriprogrammet?

För att kunna besvara frågan om hur ungdomar som sökt Industriprogrammet såg dels på sitt gymnasieval, dels på

ett idealt arbete respektive ett industriarbete, så har en enkätundersökning genomförts. Antalet elever som svarade på enkäten var 49 stycken, samtliga elever i årskurs nio vid tre grundskolor i Avesta kommun. De hade alla sökt Industriprogrammet på gymnasiet i Avesta till hösten 2002.

När ungdomarna fått skatta hur viktiga olika påståenden var när det gällde deras val av gymnasieprogram, så var det viktigaste påståendet att "Det är ett program som verkar roligt", följt av "Det är ett program som motsvarar mina intressen" och "Det är ett program som leder till jobb direkt". De minst viktiga påståendena var "Det är ett program som mina föräldrar tycker att jag ska gå" och "Det är ett program som min/mina kompisar valde". Samtliga elever som fyllt i enkäten hade varit i kontakt med verkstad eller fabrik, 78 procent hade besökt en industri, 47 procent hade någon eller båda föräldrarna inom industrin och 40 procent hade någon person som var viktig för dem inom industrin.

Ytterligare frågor handlade om en jämförelse mellan elevernas syn på ett industriarbete och ett idealt arbete. Detta frågebatteri har använts tidigare inom "att...projektet". Eleverna som sökt industriprogrammet har överlag en syn på industriarbete som väl stämmer överens med deras syn på ett idealt arbete. Men det finns några saker som enligt enkätsvaren behöver bli bättre i ett industriarbete. Dessa saker är "Att kunna göra ett bra jobb utan att behöva ta ansvaret för andra", "Att den fysiska miljön är bra t ex bullerfritt och bra lokaler" och "Att jag får vara med och fatta viktiga beslut". De påståenden som eleverna ser som mest uppfyllda i ett

industriarbete är "Att jag kan visa andra att jag är duktig" och "Att arbetet bidrar till att utveckla min personlighet". Totalt ansåg eleverna att 31 av 40 påståenden var upp-

fyllda i ett industriarbete, 6 påståenden var oviktiga och 3 var ej uppfyllda.

På frågan om eleverna tänkte bo kvar i Dalarna eller ej så svarade över 32 procent att de skulle bo kvar några år och sedan flytta, drygt 30 procent svarade att de skulle bo kvar och nästan 20 procent visste inte.

Arbetsmiljön en viktig fråga

Enkäten avslutades med två öppna frågor, där de elever av de 49 som inte sökt Industriprogrammet i första hand fick besvara frågan "Varför valde du inte Industriprogrammet som förstahandsalternativ?". De elever som valt IP i första hand fick istället svara på "Varför valde du Industriprogrammet som förstahandsalternativ?". Bland de elever som valde IP i första hand var svaren att det var ett intressant och roligt program samt att det var lätt att få jobb efteråt. Många poängterade också att de tyckte om att arbeta med händerna och tyckte själva att de var duktiga på de saker som programmet handlar om. Bland de elever som inte valt IP i första hand svarade de flesta att de tyckte att det program de valt i första hand verkade roligare eller intressantare. Det fanns också åsikter om att industrin var för smutsig och bullrig, en erfarenhet eleverna fått av PRAO på industriföretag.

Gruppintervjuer ger mer kunskap

Eftersom antalet elever inte var så stort och då frågan om vad som kan bidra till ett ökat intresse av industri och teknik är av stor betydelse gjordes också intervjuer med de elever som valt Industriprogrammet i Avesta i första hand. Intervjuerna utgick från några frågor som var viktiga att få elevernas egna svar på.

Varför valde eleverna Industriprogrammet?
”Jag tyckte det verkade roligt”. ”Jag är intresserad av att svetsa och så där.” ”Det är praktiska saker jag vill hålla på med”. ”Ja, jobba mycket med händer och sånt.” ”Det fattas ju mycket folk, så man får jobb direkt efteråt.” ”Det är kul att vara ute i verkstad.”

Vilka aktiviteter har påverkat elevernas val?
”Ja, vi fick ju åka till Domarhagen då, och så fick vi guidning där och så.” ”Vi blev så väl bemötta där.” ”Det var ju bra att det var elever som berättade om det, så att det inte var någon lärare som det brukar vara.” ”Han som gick i trean nu, när han hade varit ute på APU så hade dom frågat honom ifall han ville ha jobb där. Så han hade fått jobb direkt.”

Om ZOOM-dagen:

”Det var lite allt möjligt man fick göra.” ”Ja, man fick prova på att svetsa.” ”Speciellt om det är så att man står mellan två olika val och så går man dit, då ser man ju vad man tycker bäst om.”

Hur ser eleverna på arbetsmiljön inom industrin?

”Det är lite bullrigt och sånt där, men man får

hörselskydd så att man klarar sig.” ”Det kan vara skitigt också.” ”Man får ju skyddskläder och så.” ”Då gör det ingenting att man blir smutsig.”

Hur har eleverna upplevt sin PRAO inom industrin?

”Ja, det var ju så trevliga och så där så det är roligt att vara där.” ”Vi som gillar industrin, vi är intresserade och så, ja engagerade i det.” ”Gör man bra ifrån sig så är de väl lite trevligare också än ifall man bara går runt och slöar och så.”

Fortsatt utveckling

”att... projektet, skola, kommun och företag samarbetar nu för att utveckla elevernas APU och med utveckling av relationerna mellan gymnasieskolan och verkstadsföretag i Avesta. De 16 elever som går årskurs 1 på Industriprogrammet ska, tillsammans med lärare och representanter för verkstadsföretag, åka iväg en heldag för att lära känna varandra bättre och lägga grunden för en trevlig utbildningstid på Industriprogrammet. Det är viktigt att eleverna trivs med sitt utbildningsval och kan inspirera kommande elever. Därför är det viktigt att arbetet med att utveckla attraktiva arbetsplatser inom tillverkningsindustrin fortsätter.

Faktaruta

Resursplattformen *att...* skall inspirera, koordinera, stödja och genomföra insatser som på kort och lång sikt bidrar till att göra tillverkningsföretagen i Dalarna attraktiva och minskar deras rekryteringsproblem för att säkra en långsiktig tillväxt. Visionen är att Dalarna och dess företag ska bli nationellt och internationellt uppmärksammade för en medveten utveckling för ett attraktivt arbetsliv i en attraktiv livsmiljö. I *att...* -plattformen ingår ett femtontal personer från bl.a. Högskolan Dalarna, Arbetslivsinstitutet och IUC Dalarna AB. *att...* finansieras av EU Mål 1 och 2, Arbetslivsinstitutet, Länsstyrelsen, Länsarbetsnämnden, Högskolan Dalarna samt medverkande företag och organisationer.

Högskolan Dalarna • 781 88 Borlänge • tel 023/77 86 68 • fax 023/77 86 01 • www.du.se/att • infoatt@du.se

Hans Lundkvist
projektledare
hans@stegvis.com
023-77 86 63
070-554 92 68

Bengt Pontén
Högskolan Dalarna
bpo@du.se
023/77 86 62
070/374 47 63

För mer info om innehållet kontakta:

Mattias Åteg
Arbetslivsinstitutet
mattias.ateg@niwl.se
023-77 86 20

Ulla Arnell-Gustafsson
Arbetslivsinstitutet
ulla.arnell-gustafsson@niwl.se
08-619 68 14

Ing-Marie Andersson
Arbetslivsinstitutet
ing-marie.andersson@niwl.se
08-730 92 54

Gunnar Rosén
Arbetslivsinstitutet
gunnar.rosen@niwl.se
08-730 92 84